

Psykologikongressen 2007

Øyeblikkets betydning i mesterlig mestermøte

Svein Arthur Kallevik

psykolog og journalist. Han er påtroppende spesialrådgiver hos RVTS ØST – Regionalt Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmord, Region Øst

Arne Olav L. Hageberg

Journalist og nettansvarleg i Psykologtidsskriftet

Møtet mellom de berømte professorene Jerome Bruner og Daniel Stern på årets nasjonale psykologikongress gav en umiddelbar opplevelse av øyeblikkets betydning. Sjelden har to eldre herrer skapte så mye engasjement og begeistring.

LØFTET FORSAMLINGEN: De to verdensstjernene Daniel Stern og Jerome Bruners (forrige side) dialog ble en oppvisning i faglig innsikt, intellektuell spenst og stor formidlingsevne.

Forventningene på forhånd var store. Bare å se navnene til Jerome Bruner og Daniel Stern på programmet hadde nok lokket mange av de 650 psykologene til å delta på kongressen i Folkets Hus i Oslo. Bruner betegnes som en av de mest betydningsfulle utviklingspsykologene i det 20. århundre. Tidligere professor i psykologi ved Harvard og Oxford og nå rundt 92 år gammel fremdeles aktiv foreleser ved New York University of Law. Bruner var en av hovedarkitektene bak den kognitive revolusjon og iherdig forkjemper for kulturens plass i psykologien i form av mønstre og dialoger. Narrativ psykologi har en fremtredende plass i hans klassiker *Acts of Meaning* fra 1990.

«Selv i de rareste ting vi gjør, dukker det ordinære opp»

Jerome Bruner

Spedbarnsforskningen til Daniel Stern er internasjonalt kjent. Han er i dag professor emeritus ved Universitetet i Genève og Cornell-universitetet i New York. Hans siste bok oversatt til norsk heter *Her og nå. Øyeblikkets betydning i psykoterapi og hverdagsliv*. Den kom ut i sommer og tar for seg nå-øyeblikket med sine mange, små hendelser, som Stern anser som byggesteinene for opplevelsen. Så når Stern møter Bruner, er det et perspektiv som spenner fra mikronivå til overgripende kulturnivå. Og et eksempel på at engasjement, nysgjerrighet og intellekt kan være som årgangsvin.

Kulturens konstruerende rolle

– Jeg vil snakke om hvordan kulturen der ute kommer inn i oss. Hvordan den menneskelige psyke er kulturelt konstruert, åpnet Bruner. Han trakk konstruktivismens linjer fra Aristoteles' dager, via Pavlov, Folk psychology og Freud.

– I vår tid har kulturen og personlighet vært basert på Freuds tanker, som springer ut fra en kamp i familien. Det er mulig at dette var karakteristisk i Wien, men det var det ikke i Lappland. Så det fungerte ikke så godt, sa Bruner og beveget seg videre til den kognitive revolusjon.

«Its aim was to discover and to describe formally the meanings that human beings created out of their encounters with the world, and then to propose hypotheses about what meaning-making processes were implicated. It focused upon the symbolic activities that human beings employed in constructing and in making sense not only of the world, but of themselves», heter det i boken *Acts of Meaning*.

FINT BESØK: Professor Jerome Bruner (på talerstolen) betegnes som en av de mest betydningsfulle utviklingspsykologene i det 20. århundre. Professor Daniel Stern (i bakgrunnen) er også en internasjonalt kjent forsker og formidler.

– Antropologen professor Clifford Geertz representerte synet på at kultur beskrives slik mennesket forestiller seg virkeligheten. Kulturen er mer enn noe abstrakt. Den har en konstituerende rolle. Andre beskrev den som noe overorganisk som eksisterer selv. Det interessante er å se hvordan kulturen påvirker sinnet vårt. Jeg mener at det ikke er mulig å beskrive kultur på en komplett subjektiv eller objektiv måte. En javanesisk hanekamp kan være en kamp mellom to haner, men også tolkes som at den omhandler prestisje og stolthet i den javanesiske kulturen. Når jeg forteller folk i USA at i Norge startet man psykologikongressen med et komikerinnslag, vil kanskje noen spørre seg om dette er spesielt karakteristisk for norsk psykologi, humret han.

«Det mest interessante er det uventede og uforutsigbare som skjer»

Daniel Stern

Narrativenes betydning

Jerome Bruner forklarte hvordan kulturen institusjonaliserer oss. Den lager grenser for vårt handlingsrom i forhold til blant annet hva vi kan og bør gjøre. Dette innebærer et ønske om at vi alle skal være konforme for den. Hva som er vanlig atferd, deles av de andre medlemmene i kulturen. Det gir en felles forståelse som dannes gjennom fortellinger (narrativer) i relasjoner fra mor og barn, kjærlighetsforhold og i forretningslivet.

– Alle kulturer har narrativer. Det er en dialektikk mellom det ordinære og det uventede som er hjertet i historiefortellingene. Psykologer må alltid være kulturpsykologer. Vi må alltid forstå historier. Selv i de rareste ting vi gjør, dukker det ordinære opp, sa Bruner.

Jussen og lovsystemet nevnes stadig som eksempler på forståelsen av narrativenes betydning og deres fortellende og fortolkende sider. For eksempel ville ikke lovsystemet kunnet utvikle seg uten historier. Hele tiden er det grenseoppgangen mellom hva som er vanlig og uvanlig som trekkes og gjøres gjeldende.

Daniel Stern trakk deltakerne bort fra det store kulturbegrepet og inn i den lille, kompakte verdenen i psykologens behandlingsrom. Møte mellom behandler og klient. Samspill og utvikling.

– Hva du enn gjør i behandlingsrommet, er du med på å konstruere en kultur. En mikrokultur. En dialektisk kultur. Hvor mange skal det til for å dele på vanligheten (ordinariness)? Holder det med to, eller må det være en familie? spurte Stern.

Samspill på mikronivå

Hans fokus var på det intersubjektive feltet når to mennesker deler den samme opplevelsen her og nå – og ved å strekke seg hakket videre sammen når man en bedre og ny forståelse. De små handlingene i kulturdelingen skjer på mikronivå og konstituerer noe nytt. For eksempel kan dette skje mellom mor og barn i deres samspill når det gjelder grensesetting eller forståelse av bruken av et objekt (byggeklossen som skal være en leke og ikke noe å putte i munnen). Det spennende blir det som skjer på menneskets innside.

– Mellom det individuelle og det kulturelle må det skje en oversettelse til et mikronivå. Når man gjør noe som ikke er vanlig, blir det som er vanlig, synlig, sa Stern.

Han fortalte om en kvinnelig pasient som drev et ganske sadistisk verbalangrep på sin terapeut. Hun la ut om hvor dum han var, hvor stygg han var, og hvor forferdelig behandlingsrommet var.

– En dag var hun virkelig ond og «bitchy». Hun spurte terapeuten: «Hvis vi var på gaten og hvis jeg sa disse tingene til deg. Hva ville du gjort da?» Terapeuten tenkte over hva hun sa, og gjentok spørsmålet med sine ord: «Hvis jeg var på gaten og du sa disse tingene til meg. Da ville jeg sagt «Go fuck yourself». Men la til: «Men vi er her. Jeg er din terapeut, og vi arbeider nå». Det endret hele samtalen. Den kom over på et høyere nivå, sa Stern.

Og nettopp samspillet i dialogen mellom Daniel Stern og Jerome Bruner var med på å gi fellesforestillingen et løft. I en duell av spørsmål og mulige svar belyste de forståelsen fra sitt eget ståsted. Den ene utfordret den andre, og vice versa. I en ånd av gjensidig beundring, nysgjerrighet og entusiasme.

– Når barn lærer å snakke, er samspillet mellom foreldre og barn sammenlignbart med utviklingen av lovsystemet. Straff, forebygging og time-out. Bare at når det skjer mellom foreldre og barn, er det på mikronivå, sa Stern.

Bruner mente at utviklingspsykologien må bli mer antropologisk også i studiene av familiene.

«Street life» og tverrfaglighet

Stern ønsket større innsikt i psykologien i det overskridende – når det uventede skjer i det vanlige.

– Det mest interessante er det uventede og uforutsigbare som skjer, for eksempel i terapirommet. Dette forstår vi ikke nok av. Det spennende skjer når vi oppnår ekstase – er utenfor balanse og må tenke annerledes. Altså det interessante som skjer når terapeuten slutter å ta notater, sa Daniel Stern. En innsikt nok mange av klinikerne i salen skulle ha hatt tilgjengelig og forståelig.

Jerome Bruner sendte en utstrakt hånd til andre fagdisipliner og profesjoner i sin avslutning, med et reelt ønske om flere tverrfaglig studier mellom psykologien, historie, jus, religionsstudier og andre fag.

– Og ikke minst fra «street life», repliserte Stern.

Her og nå var øyeblikket over for mestermøtet. Avløst av et langt øyeblikk med stående applaus og trampeklapp.